

UN PASSEIG PER LA HISTÒRIA

Amb motiu de la commemoració de la Diada Internacional de la Dona es celebraren a l'Esquirol diversos actes: cinema, teatre i una xerrada col·loqui acompanyada d'una exposició de fotos.

Aquest últim acte, realitzat al Casal d'Avis, i amb la participació de moltes persones grans, va ser un tornar enrere en el temps, un viatge al passat. Les iaies i alguns avis ens explicaren les seves vivències, els seus records de quan ells eren joves.

Així nombrosos fets i anècdotes sortiren a la llum, i tots vam poder comprovar la sorprenent evolució del món.

“Quan nosaltres érem joves — explicaven un grup de iaies— no hi havia cotxes, ni telèfon, ni electrodomèstics ni calefacció, absolutament res del que ara ens és imprescindible. Vivíem d'una altra manera, tot era més reposat, més tranquil, treballàvem un munt d'hores, ja sigui a la fàbrica o servint, però encara ens quedava temps per ajudar a la feina de la casa, anar a aprendre a cosir i a fer-nos la roba. Anàvem a rentar al riu, a l'hivern; sovint havíem de trencar el glaç per aclarir la roba, amb els conseqüents penellons a les mans i als peus que això suposava.

Com que no hi havia cotxes, a tot arreu anàvem a peu. I no ens importava gens fer grans caminades. Per anar al mercat de Manlleu passàvem pel dret i sempre hi anàvem caminant. Abans que hi hagués el cotxe de línia, hi havia un servei de tartana per anar de l'Esquirol a Vic; valia una pesseta, tot i això, molta gent, encara, pujava a Roda perquè se'n feien la meitat. El primer cotxe que va haver-hi al poble, va ser el taxi de Can Meliton. Aleshores la gent llogava un taxi en comptades ocasions: quan es casaven o per una gran necessitat.

Després en Camilo de Ca l'Adroguer es va comprar un biscuter. Recordo la gràcia que em feia aquell cotxe; com que no tenia marxa enrere, per girar-lo ho havien de fer manualment, a pes de braços.

Llavors, com que no hi havia telèfons, la gent ens comunicàvem per cartes. Al poble només hi havia la central que era a Ca l'Adroguer. Tan sols s'utilitzava el telèfon en

cas extrem, per pura necessitat. Al costat de la centraleta hi havia una cabina, i perquè es pogués trucar, les operàries, que eren les tietes de Ca l'Adroguer, havien de demanar conferència a Manlleu: “Manlleu, escolti, conferència...” Sovint t'havies d'esperar mitja hora o més per poder parlar. Si ens haguessin dit que hauríem de veure els mòbils i això d'Internet per poder-se comunicar, me'n faig creus —afirma una iaia—, vaja, que no m'ho hagués cregut.

Per solucionar la falta de nevera, a l'estiu compràvem una terrosos de glaç, que solien vendre a Can Manel. Els posàvem dins d'un cubell i al costat el porró, l'aigua, la fruita... Tot el que volíem que es mantingués fresc.

Els supermercats ni existien i gairebé mai sortíem a comprar a fora. Però sí que de tant en tant pujaven al poble uns marxants a vendre. Un d'ells era en Valls que venia roba, tovalles, llençols, tovalloles, botons, puntes... fins i tot màquines de cosir. Quan arribava, per a les dones era una festa i ens ho dèiem unes a les altres perquè ens deixava remenar, tocar, emprovar, i si calia, també ens ho deixava pagar a terminis, “plaços”, el que compràvem.

També venia el paraigüer que, quan passava pels carrers sempre deia: “Ara passa el paraigüer, apa dones, apa dones; ara passa el paraigüer que ho arregla tot tan rebé”. Després hi afegia: “Paraigües de roba bona per al marit i per a la dona, també xics i grans per a les noies de 15 anys. També en porto de bonics per aquells nois tan eixerits, també en porto de macos per aquelles noies tan maques”.

En la nostra època les noies estàvem molt controlades —no com ara— i a entrada de fosc havíem de ser a casa. Cal tenir present que aleshores les campanes de la parròquia tocaven tres cops al dia: de bon matí, al migdia i a entrada de fosc; en deien el toc d'oració perquè invitaven els feligresos a resar. Referint-se al darrer toc, l'adagi deia: “A toc d'oració, les ninetes a racó”.

El sexe era completament tabú, i pobra de la noia que mantenia relacions abans de casar-se, o bé quedava embarassada, era totalment menyspreada. Al màxim que

arribàvem era a donar-nos la mà, i d'amagat fer-nos petons i carícies. Els nostres xicots si eren de fora, pujaven a veure'ns cada diumenge amb bicicleta, alguns, pocs, amb moto.

Als vespres d'estiu, com que no hi havia televisió, sortíem a prendre la fresca i ens reuníem davant d'un portal a fer petar la xerrada. Explicant velles històries o comentant anècdotes, l'estona ens passava volant, fins que ens adonàvem que eren les onze o més.

De petita —em comenta la Carme— m'havien inculcat que havia d'anar a dormir sempre abans de les dotze, perquè: "A les dotze de la nit el dimoni sota el llit". Aquest adagi em feia tanta por, que abans d'anar a dormir mirava a sota el llit per si hi havia el dimoni. A partir de mitja nit passava el sereno. Tot cantant deia en castellà: "¡Alabado sea Dios! Las doce". A part de l'hora ens informava del temps que feia, deia: "Nublado, lloviendo o sereno". Era com un vigilant nocturn del poble. Si algú s'havia d'aixecar molt d'hora, es feia cridar pel sereno.

La religió era molt present en les nostres vides. Gairebé es pot dir que estàvem condicionats per les obligacions que ens posava l'Església, i els actes religiosos, les celebracions, les festes i les penitències. Ens deien com i de quina manera havíem de viure, d'acord amb la fe catòlica, i per no estar en pecat davant de Déu. Així era obligat anar a missa tots els diumenges i festes de precepte; homes i dones no podíem seure junts a l'església, els homes es posaven a un cantó i les dones a l'altre. Entre

"parenostres i sanctus" les mirades es creuaven d'una banda a l'altra per veure si hi havia la persona que ens agradava.

Les dones havien de portar el "sefino", vel o mantellina, o sigui que ens havíem de cobrir el cap; sinó més valia que no anéssim a missa. Mossèn Llorenç ens ho recordava només d'entrar a l'església: "Dona, si no portes vel, no entraràs al cel".

El dol, quan es moria un familiar pròxim, era obligat per a tothom, principalment per a les dones, que havien de vestir negre rigorós durant tot un any. També havíem de fer l'ofrena al difunt. Durant un any, un familiar pròxim de la persona morta havia d'anar a missa matinal amb un cistell petit, a dintre, unes candeles, un tros de pa, i amb el pa, deu cèntims. L'endemà es repartia el pa entre els pobres de la parròquia. Els cèntims eren per comprar més pa si era necessari.

La Setmana Santa d'abans consistia a resar, anar a missa i assistir a les processons. Era impensable divertir-se i sortir com ara fa la gent. Els bars, el cinema, les botigues, tot estava tancat; fins i tot no es podia ni escombrar. Les mares que acabaven de tenir un fill, no podien sortir al carrer fins que havien anat a missa a presentar el nadó a Déu".

I així un munt d'anècdotes i records que ens demostren la vida tan intensa que han tingut els nostres avis. No ha estat una vida fàcil. I la seva ha estat marcada per un procés d'adaptació constant, per l'evolució i transformació tan ràpida de les idees, de la tecnologia, de la societat. En definitiva, del món.

Mercè Verdager

